

Sygn. akt III PK 22/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 listopada 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z powództwa M. G.
przeciwko Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w L.
o dodatek służbowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 listopada 2015 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w L.
z dnia 1 października 2014 r.,

- 1) oddala skargę kasacyjną,**
- 2) zasądza od powódki na rzecz Skarbu Państwa zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa kwotę 900 zł (dziewięćset) tytułem kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 20 stycznia 2014 r. oddalił powództwo M. G. przeciwko Skarbowi Pastwa - Aresztowi Śledczemu w L. o dodatek służbowy, zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz przejął na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka M.G. wstąpiła do Służby Więziennej z dniem 22 grudnia 2008 r. W dniu 22 grudnia 2010 r. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w L. mianował ją na stałe funkcjonariuszem Służby Więziennej. Na podstawie rozkazu personalnego, z dniem 1 sierpnia 2011 r. powódka została zaś mianowana na stanowisko młodszego inspektora w jednostce nadrzędnej - Okręgowym Inspektoracie Służby Więziennej w L. Jako podporucznik pobierała uposażenie zasadnicze w kwocie 2.275 zł, dodatek za wysługę lat w kwocie 114 zł, dodatek za stopień w kwocie 950 zł oraz dodatek służbowy do uposażenia zasadniczego w kwocie 850 zł miesięcznie. Następnie, z dniem 1 czerwca 2012 r. powódce przyznano dodatek służbowy w kwocie 1.400 zł miesięcznie.

W Okręgowym Inspektoracie Służby Więziennej w L. powódka pracowała do końca lipca 2012 r., pełniąc tam przede wszystkim funkcję rzecznika prasowego. Ponadto, do jej obowiązków służbowych należało nadzorowanie funkcjonowania szkół dla skazanych, sporządzanie i przechowywanie protokołów z odpraw służbowych, koordynacja i nadzór nad opracowywaniem aktów prawnych Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L. oraz współpraca z organami administracji publicznej. Powódka nadzorowała również pracę nad programem GRUD WIG dotyczącym wymiany kadry międzynarodowej, nauki języków obcych i innych.

Z dniem 1 sierpnia 2012 r. powódka została przeniesiona do pracy w jednostce podstawowej, tj. w Areszcie Śledczym w L. Przeniesienie nastąpiło z urzędu, na podstawie decyzji personalnej Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L., z uwagi na zmiany organizacyjne w Okręgowym Inspektoracie Służby Więziennej. Pomimo możliwości odwołania się, powódka nie zaskarżyła tej decyzji personalnej.

W Areszcie Śledczym w L. powódka miała pracować jako młodszy inspektor działu kadrowo - organizacyjnego. Pismem z dnia 1 sierpnia 2012 r. Dyrektor Aresztu Śledczego J. S. ustalił dla powódki, z chwilą jej przejścia do nowej

jednostki penitencjarnej, uposażenie zasadnicze i pozostałe dodatki stałe, w tym dodatek służbowy, w dotychczasowej wysokości. Z uwagi na absencję powódki w pracy w związku z długotrwałym zwolnieniem lekarskim ówczesny Dyrektor Aresztu Śledczego w okresie od sierpnia 2012 r. do stycznia 2013 r. nie obniżył M. G. dodatku służbowego. Tymczasem, zastępca kierownika działu kadrowo - organizacyjnego w Areszcie Śledczym pobierał dodatek służbowy w kwocie 800 zł, zaś funkcjonariusze „liniowi” komórki organizacyjnej - w granicach 300 zł - 400 zł. Natomiast dodatki służbowe w kwocie 1.200 zł - 1.600 zł otrzymywali m.in. kierownik działu penitencjarnego, czy też kierownik działu ochrony z 23 letnią służbą.

W okresie od czerwca 2012 r. do 6 listopada 2012 r. powódka przebywała na długotrwałym zwolnieniu lekarskim. W dniu 12 listopada 2012 r., po powrocie do pracy, otrzymała zaś nowy zakres obowiązków służbowych. Zgodnie z wytycznymi była odpowiedzialna za prowadzenie akt osobowych, uaktualnianie danych w programie kadrowo - płacowym, załatwienie próśb, skarg i wniosków funkcjonariuszy oraz pracowników, prowadzenie terminarza nagród jubileuszowych, sporządzanie umów i innych dokumentów związanych ze stosunkiem pracy. Powódka przez pierwsze dni przechodziła szkolenie stanowiskowe i wdrażała się w nowe obowiązki. Bezpośrednio po tym okresie przebywała od dnia 16 listopada 2012 r. do dnia 2 stycznia 2013 r. na kolejnym zwolnieniu lekarskim. W dniu 2 stycznia 2013 r., na podstawie rozkazu personalnego, została czasowo przeniesiona na stanowisko młodszego inspektora przy kierownictwie w Areszcie Śledczym (do komórki BHP) ze względu na kontynuowanie kierunkowych studiów podyplomowych. W tym samym dniu, tj. 2 stycznia 2013 r., Dyrektor Aresztu Śledczego J. S. ustalił nowe warunki płacy dla powódki. Otrzymała ona od tego momentu uposażenie zasadnicze w kwocie 2.275 zł, dodatek za wysługę lat w kwocie 114 zł, dodatek za stopień w kwocie 1.250 zł oraz dodatek służbowy w kwocie 400 zł. Obniżenie dodatku służbowego miało na celu zlikwidowanie dysproporcji płacowych między powódką a funkcjonariuszami wykonującymi porównywalne do niej obowiązki.

Zgodnie z nowym zakresem czynności powódka była obowiązana do pomagania inspektorowi ds. BHP przy dokumentowaniu i archiwizowaniu

przeprowadzonych kontroli, okresowych analiz, informacji oraz ocen stanu bezpieczeństwa i higieny służby oraz pracy, organizacji szkoleń BHP. Ponadto, do prowadzenia, we współpracy z inspektorem ds. BHP, dokumentacji wniosków o refundację kosztów zakupu okularów korygujących wzrok. Gdyby nie została przeniesiona i nadal pracowała w dziale kadrowo - organizacyjnym, to również miałyby obniżony dodatek do tejże wysokości. Pracujące w tym dziale osoby, zajmujące się tym co powódka, miały bowiem przyznane dodatki służbowe w wysokości 400 zł. J. S. nie obniżył powódce dodatku wcześniej, gdyż przebywała ona na długotrwałym zwolnieniu lekarskim.

Z dniem 30 lipca 2013 r. powódka została odwołana z pełnienia obowiązków służbowych młodszego inspektora oraz powierzono jej obowiązki młodszego wychowawcy działu penitencjarnego z uposażeniem zasadniczym w dotychczasowej wysokości.

Powołując się na wyżej przedstawiony stan faktyczny, Sąd Rejonowy podniósł, że kwestie dotyczące uposażenia funkcjonariuszy Służby Więziennej regulują przede wszystkim przepisy ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, przy czym w myśl art. 56 ust. 1 tej ustawy funkcjonariusz z tytułu służby otrzymuje uposażenie, natomiast, zgodnie z jej art. 57 ust. 1, na uposażenie składa się uposażenie zasadnicze zależne od kategorii zaszeregowania oraz dodatki stałe do uposażenia zasadniczego, tj. dodatek za wysługę lat, dodatek za stopień oraz dodatek służbowy. Szczegółowe zagadnienia dotyczące dodatków określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie dodatków o charakterze stałym do uposażenia zasadniczego funkcjonariuszy Służby Więziennej (jednolity tekst: Dz.U. 2013, poz. 278).

Sąd Rejonowy zauważył w związku z tym, iż wysokość dodatku służbowego jest uzależniona od wskazanych przez ustawodawcę przesłanek. Na niekierowniczych stanowiskach służbowych przy określaniu wysokości dodatku służbowego uwzględnia się: prawidłowe wykonywanie obowiązków służbowych, w szczególności inicjatywę i samodzielność w realizacji zadań służbowych, terminowość i efektywność podejmowanych działań, posiadane kwalifikacje i umiejętności wykorzystywane na zajmowanym stanowisku, a także powierzenie nowych lub dodatkowych obowiązków służbowych lub wystąpienie innej istotnej

zmiany warunków służby wymagającej zwiększenia zaangażowania funkcjonariusza w wykonywanie zadań służbowych (§ 4 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia).

W ocenie Sądu pierwszej instancji, katalog tych kryteriów jest przykładowy, na co wskazuje zwrot „w szczególności”. Dlatego też na wysokość omawianego dodatku mogą również wpływać takie okoliczności jak zmniejszenie obowiązków służbowych, niski poziom odpowiedzialności związanej z wykonywaną pracą, brak samodzielności itp. Dodatek służbowy może zostać obniżony na dwa sposoby - fakultatywnie i obligatoryjnie. Z fakultatywnym obniżeniem mamy do czynienia w razie zmiany lub ustania przesłanek, o których mowa powyżej (§ 5 ust. 1 rozporządzenia). Natomiast bezwzględnie obniża się go w razie zaistnienia wymienionych enumeratywnie przypadków, tj. nieprzydatności funkcjonariusza do służby stwierdzonej w prawomocnej opinii służbowej, prawomocnego ukarania funkcjonariusza karą dyscyplinarną lub prawomocnego skazania wyrokiem sądu w określonych przypadkach. Jednocześnie ustawodawca określił maksymalne wskaźniki, o jakie może zostać obniżony dodatek w zależności od konkretnego przypadku (§ 5 ust. 2 rozporządzenia).

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, powódka została skutecznie przeniesiona z jednostki nadrzędnej (Okręgowego Inspektoratu) do jednostki podstawowej (Aresztu Śledczego) i wykonywała w istocie odmienne czynności zawodowe. Nie ulega wątpliwości, że w jednostkach wyższego szczebla wykonywane są odrębne zadania, z reguły o charakterze nadzorczym i kontrolnym, wymagające innego wysiłku pracy, większych kompetencji i zaangażowania oraz większej odpowiedzialności. W Okręgowym Inspektoracie powódka pełniła funkcję rzecznika prasowego Służby Więziennej. Wykonywała również szereg innych czynności, w tym o zasięgu krajowym i międzynarodowym (np. nadzór nad programem GRUDWIG). Stąd zupełnie zrozumiałe było utrzymanie należnego jej dodatku służbowego na wysokim poziomie. Natomiast obniżenie dodatku nastąpiło z dniem 2 stycznia 2012 r., kiedy powódka została skierowana do działu BHP, by wspomagać w pracy inspektora ds. BHP. Zadania te były niewątpliwie „mniejszego kalibru”. Jej praca miała polegać jedynie na pomocy inspektorowi BHP. Swoich

obowiązków nie wykonywała samodzielnie. W rzeczywistości zatem wykonywała inną pracę, która wymagała innego wysiłku i odpowiedzialności.

To, że nazwa zajmowanego stanowiska (młodszy inspektor) była tożsama z nazwą stanowiska zajmowanego w Okręgowym Inspektoracie, nie dawało podstaw do twierdzenia, że powódka wykonywała pracę pokrywającą się z dotychczasową, bowiem występujące różnice w zakresach jej obowiązków wskazują na wyraźne odrębności między wykonywaną pracą w jednostce nadrzędnej (rzecznik prasowy) i jednostce podstawowej (pomocnik inspektora BHP).

W ocenie Sądu Rejonowego, przeniesienie powódki do innej jednostki penitencjarnej i diametralna zmiana zakresu jej czynności służbowych uprawniała pozwanego do ponownej weryfikacji wysokości dodatku służbowego. Skoro powódka nie piastowała już tak odpowiedzialnego stanowiska, a jej nowe obowiązki zdecydowanie zmniejszyły się, pozwany prawidłowo obniżył dodatek służbowy do jego średniej wysokości, w jakiej pobierali to świadczenie inni funkcjonariusze wykonujący podobną (zbieżną) pracę, tj. o jednakowej wartości, odpowiedzialności i wysiłku. Równocześnie weryfikacja ta nie mieściła się w kategorii obligatoryjnych przypadków (por. § 5 ust. 2 rozporządzenia). Stąd strona pozwana nie była skrupowana górnymi limitami obniżenia spornego świadczenia. Dlatego mogła obniżyć dodatek służbowy o 71%, bez naruszenia przepisów powołanego rozporządzenia.

Ponadto, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że wziął pod rozwagę trafny zarzut strony pozwanej, iż utrzymanie dysproporcji płacowej w zakresie wysokości dodatku między powódką i pozostałymi funkcjonariuszami miało charakter dyskryminujący. Analiza zgromadzonego materiału dowodowego wykazała bowiem, że powódka, przed obniżeniem dodatku, pobierała dodatek służbowy na poziomie dodatków dla funkcjonariuszy zajmujących stanowiska kierownicze w Areszcie Śledczym. Takie uprzywilejowanie płacowe nie jest uzasadnione żadnym racjonalnym argumentem. Powódka nie kierowała żadnym działem w jednostce penitencjarnej. Nie nadzorowała i nie rozliczała z pracy innych funkcjonariuszy. Nie miała też długoletniego stażu służby. Wykonywała czynności analogiczne do pozostałych funkcjonariuszy „liniowych” działu kadrowo - organizacyjnego, którzy otrzymywali dodatek w wysokości 300 zł - 400 zł. Tym samym, utrzymanie

wysokości przedmiotowego dodatku na dotychczasowym poziomie mogłoby prowadzić do naruszenia zasady równego traktowania w wynagradzaniu.

W świetle powyższych uwag Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że zaskarżona decyzja Dyrektora Aresztu Śledczego była w pełni uzasadniona i konieczna. W związku z tym niniejsze powództwo jako bezzasadne należało oddalić w całości.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. wyrokiem z dnia 1 października 2014 r. oddalił apelację wniesioną przez powódkę od wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy, dokonując instancyjnej kontroli zaskarżonego wyroku, uznał, iż Sąd pierwszej instancji prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe w sprawie, a zaprezentowany w uzasadnieniu wyroku tego Sądu tok rozumowania odnoszący się do oceny dowodów jest spójny i logiczny.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, pełnomocnik powódki niezasadnie podniósł, że przeniesienie powódki do innej jednostki organizacyjnej nie mogło nastąpić bez jej zgody oraz, że pozwany nie mógł obniżyć jej dodatku służbowego, albowiem całe uposażenie podlega ochronie przed jego zmianą.

Odnosząc się do tych zarzutów, Sąd drugiej instancji podniósł, że zgoda funkcjonariusza na przeniesienie do innej jednostki organizacyjnej wymagana jest w przypadkach enumeratywnie wymienionych w art. 71 ustawy o Służbie Więziennej.

Zgodnie z tym przepisem nie można bez zgody zainteresowanego przenieść albo delegować do pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej:

- 1) funkcjonariusza kobiety w ciąży;
- 2) funkcjonariusza samodzielnie sprawującego opiekę nad dzieckiem do lat 14;
- 3) funkcjonariusza samodzielnie sprawującego opiekę nad dzieckiem niezdolnym do pracy lub do samodzielnej egzystencji, przed osiągnięciem przez dziecko 18 lat życia lub do ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia;
- 4) funkcjonariusza samodzielnie sprawującego opiekę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy, bez względu na jego wiek.

Bezsporne jest natomiast, że powódka nie spełniała tych przesłanek, co oznacza, że w jej przypadku miał zastosowanie art. 69 ust 1 ustawy stanowiący, że funkcjonariusz może być z urzędu przeniesiony do pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej w przypadkach uzasadnionych ważnymi potrzebami służby. Powódka została przeniesiona do Aresztu Śledczego z uwagi na zmiany organizacyjne w Okręgowym Inspektoracie, w którym dotychczas pełniła swoje obowiązki. Ponadto, nie zaskarżyła decyzji personalnej w sprawie przeniesienia.

Z chwilą przeniesienia powódki do komórki BHP w Areszcie Śledczym z dniem 3 stycznia 2013 r. nastąpiła zmiana w wysokości jej uposażenia, tj. do obniżenia dodatku służbowego. W tym zakresie, zdaniem Sądu Okręgowego, błędnie podniósł pełnomocnik powódki, że dyspozycja art. 72 ust 1 ustawy o Służbie Więziennej stanowi o zakazie zmiany uposażenia, w tym dodatku służbowego.

W odniesieniu do tego zarzutu Sąd Okręgowy podniósł, że kwestia uposażenia funkcjonariuszy uregulowana jest w treści art. 57 ust 1 ustawy o Służbie Więziennej, zgodnie z którym uposażenie funkcjonariusza składa się z uposażenia zasadniczego i dodatków do uposażenia zasadniczego o charakterze stałym. Szczegółowe uregulowania w odniesieniu do dodatków przewiduje zaś rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie dodatków o charakterze stałym do uposażenia zasadniczego funkcjonariuszy, które w § 1 wymienia: dodatek za wysługę lat, dodatek za stopień i dodatek służbowy.

Powyższe uregulowania prawne jednoznacznie stanowią więc, że dodatki do uposażenia zasadniczego nie podlegają ochronie przed ich zmianą. W związku z obniżeniem powódce wysokości dodatku służbowego Sąd Okręgowy podzielił ocenę prawną dokonaną przez Sąd Rejonowy, który zasadnie uznał, że przepisy powołanego rozporządzenia w § 5 ust. 1 dają pracodawcy możliwość obniżenia dodatku w przypadkach wskazanych przez ustawodawcę. Sąd Rejonowy słusznie zauważył, że katalog tych przypadków jest przykładowy i otwarty, co oznacza, że na wysokość dodatku mogą wpływać także i takie okoliczności, jak zmniejszenie obowiązków służbowych oraz niski poziom odpowiedzialności związany z wykonywaną pracą. Niewątpliwie zaś w przypadku powódki, z chwilą przeniesienia jej do jednostki podstawowej, jaką był Areszt Śledczy - komórka BHP, nastąpiła

zmiana zakresu obowiązków i zakresu odpowiedzialności w stosunku do pracy w Okręgowym Inspektoracie. Zgodnie z zakresem czynności jaki powódka otrzymała w dniu 3 stycznia 2013 r., do jej obowiązków należała pomoc przy dokumentowaniu i archiwizowaniu prowadzonych przez inspektora BHP kontroli, analiz, informacji, pomoc administracyjno-biurowa itp. Dokonując porównania czynności, jakie wykonywała powódka w Okręgowym Inspektoracie i Areszcie Śledczym, nie sposób więc nie dostrzec różnicy w jakości tych obowiązków, zakresu i poziomu odpowiedzialności. Praca w Okręgowym Inspektoracie była pracą samodzielną, z reguły o charakterze nadzorczym i kontrolnym, a w Areszcie Śledczym charakter pracy był pomocniczy, o niskim stopniu odpowiedzialności i wysiłku, małej samodzielności. W tych okolicznościach tak diametralna zmiana zakresu obowiązków powódki uprawniała pozwanego do weryfikacji wysokości dodatku służbowego.

Sąd Okręgowy zauważył też, że w przypadku powódki jest to istotna zmiana wysokości dodatku, jednakże treść § 5 ust. 1 rozporządzenia nie przewiduje limitu obniżenia świadczenia. Wobec powódki nie mógł być natomiast zastosowany § 5 ust. 2 rozporządzenia, który stanowi o obligatoryjności obniżenia dodatku w przypadkach wskazanych w przepisie, ponieważ te przesłanki nie istniały w przypadku powódki.

Sąd Okręgowy podzielił również dodatkową argumentację Sądu Rejonowego i pozwanego przemawiającą za obniżeniem dodatku, a mianowicie zniwelowanie dysproporcji płacowych w zakresie tego dodatku między powódką a pozostałymi pracownikami Aresztu Śledczego.

Powódka M. G. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 1 października 2014 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 72 ust. 1 w związku z art. 69 ust. 1 i art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej oraz § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie dodatków o charakterze stałym do uposażenia zasadniczego funkcjonariuszy Służby Więziennej, przez dokonanie ich błędnej wykładni polegającej na przyjęciu, że zakres znaczeniowy pojęcia „uposażenia” zawartego w art. 72 ust. 1 nie zawiera w sobie dodatku

służbowego o charakterze stałym, a jedynie uposażenie zasadnicze, co stoi w sprzeczności z wykładnią literalną dyspozycji art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy, a w konsekwencji uznaniu, iż stały dodatek służbowy przysługujący funkcjonariuszowi Służby Więziennej nie podlega ochronie na podstawie art. 72 ust. 1 Ustawy;

2) § 4 ust. 2 w związku z § 5 rozporządzenia w sprawie dodatków, przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż w przypadku fakultatywnego obniżenia wysokości stałego dodatku służbowego dopuszczalne jest jego dokonanie w dowolnym stopniu, podczas gdy wykładnia celowościowa prowadzi do wniosku, iż nieuprawnione powinno być dokonanie tego obniżenia w stopniu przekraczającym najcięższy przypadek obligatoryjnej zmiany dodatku służbowego, jakim jest limit 50% w przypadku wymierzenia najsurowszej kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby.

3) § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie dodatków, przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż uzasadnione było obniżenie dodatku służbowego powódki z uwagi na przeniesienie do jednostki organizacyjnej niższego rzędu oraz zmianę w zakresie stopnia odpowiedzialności wykonywanej pracy i stopnia jej samodzielności, podczas gdy wysokość dodatku służbowego nie jest zależna od stopnia jednostki organizacyjnej, w której pełni się służbę oraz stanowisko pracy powódki w Okręgowym Inspektoracie, jak też stanowisko w Areszcie Śledczym nie ma charakteru kierowniczego, do którego odnosi się punkt 1 naruszonego przepisu, lecz przyporządkowane jest do szeregowych stanowisk służbowych, do których odnosi się punkt 2 wskazanego w zarzucie ustępu, niezawierający w swojej dyspozycji takich przesłanek.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego z dnia 1 października 2014 r. w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona, ponieważ rozważania poczynione przez Sąd Okręgowy w większości należy uznać za trafne.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, funkcjonariusz (służby więziennej) może być z urzędu przeniesiony do pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej w przypadkach uzasadnionych ważnymi potrzebami służby. Funkcjonariusz może być przeniesiony również na własną prośbę, jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie względy służbowe. Z kolei, w myśl art. 72 ust. 1 tej ustawy, funkcjonariusz przeniesiony na stanowisko służbowe, zaszeregowane do niższego uposażenia zasadniczego, zachowuje prawo do uposażenia pobieranego na poprzednio zajmowanym stanowisku do czasu uzyskania uposażenia zasadniczego równego dotychczas pobieranemu lub wyższego. Bez wątpienia drugi z powołanych wyżej przepisów zawiera regulację ochronną, która w przypadku przeniesienia funkcjonariusza służby więziennej do innej jednostki organizacyjnej pozwala mu na zachowanie prawa do uposażenia pobieranego na poprzednio zajmowanym stanowisku. Już tylko wykładnia gramatyczna tego przepisu musi jednak prowadzić do wniosku, że dotyczy on wyłącznie uposażenia zasadniczego, o czym świadczy aż dwukrotne (w początkowej i końcowej części przepisu) użycie przez ustawodawcę określenia „uposażenia zasadniczego”, które nie jest przypadkowe, gdyż służy podkreśleniu, iż ochronie podlega tylko ta część uposażenia. Omawiany przepis odnosi się do sytuacji, w której funkcjonariusz został przeniesiony na stanowisko, zaszeregowane do niższego uposażenia zasadniczego. W takiej właśnie sytuacji zachowuje on prawo do dotychczas pobieranego uposażenia zasadniczego aż do czasu uzyskania uposażenia zasadniczego równego dotychczas pobieranemu lub wyższego. Za taką wykładnią art. 72 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej przemawia także jego interpretacja przeprowadzona z zastosowaniem reguł systemowych. Należy bowiem zauważyć, że stosownie do art. 57 ust. 1 tej ustawy, uposażenie funkcjonariusza składa się z uposażenia zasadniczego i dodatków do uposażenia zasadniczego o charakterze stałym. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, wysokość uposażenia zasadniczego funkcjonariusza jest przy tym uzależniona od grupy zaszeregowania jego stanowiska służbowego. Natomiast w myśl art. 58 ust. 1 ustawy funkcjonariusze otrzymują następujące dodatki do uposażenia zasadniczego o charakterze stałym: pkt 1) dodatek za wysługę lat w wysokości zależnej od ilości lat służby, pkt 2) dodatek za stopień; pkt 3) dodatek służbowy. Z

brzmienia powołanych przepisów wynika więc jednoznacznie, że dodatek służbowy ma charakter świadczenia uzupełniającego uposażenie zasadnicze i nie stanowi jego części, a więc - wbrew pogładowi wyrażonemu w skardze kasacyjnej - nie wchodzi w zakres znaczeniowy uposażenia zasadniczego. Są to bowiem zupełnie odrębne składniki uposażenia.

Takie same wnioski wynikają z analizy, wydanego na podstawie delegacji zawartej w art. 58 ust. 3 ustawy, rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie dodatków o charakterze stałym do uposażenia zasadniczego funkcjonariuszy Służby Więziennej, w którego § 1 ust. 1 stwierdza się, że dodatek służbowy jest (oprócz dodatku za wysługę lat i dodatku za stopień) „dodatkiem o charakterze stałym do uposażenia zasadniczego”. Również ten przepis wyodrębnia zatem wyraźnie poszczególne składniki uposażenia należnego funkcjonariuszowi służby więziennej.

Uwzględniając ten wątek rozważań Sąd Najwyższy uznaje, że nie jest uzasadniony sformułowany w ocenianej skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 72 ust. 1 w związku z art. 69 ust. 1 i art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej oraz § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2011 r. Sąd Najwyższy stwierdza też, że skarżąca błędnie powołuje w ramach tego zarzutu art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy, ponieważ ust. 1 wymienionego przepisu nie dzieli się na punkty. Zapewne więc skarżącej chodziło o art. 58 ust. 1 pkt 3 ustawy, który wśród dodatków do uposażenia zasadniczego wymienia dodatek służbowy.

W ocenie Sądu Najwyższego, nie są uzasadnione również zarzuty naruszenia § 4 ust. 2 w związku z § 5 i § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie dodatków.

Przede wszystkim Sąd Najwyższy zauważa w tym zakresie, że § 5 ust. 1 rozporządzenia jednoznacznie dopuszcza możliwość obniżenia dodatku służbowego w razie zmiany lub ustania przesłanek, o których mowa w § 4 ust. 2. Ten przepis zaś w pkt 1, odnoszącym się do stanowisk kierowniczych, wymienia jako przesłanki, które należy uwzględnić przy ustalaniu dodatku, prawidłowe wykonywanie obowiązków służbowych, rodzaj wykonywanych zadań i zakres ponoszonej odpowiedzialności, skuteczność w zarządzaniu posiadanymi środkami,

terminowość i efektywność podejmowanych działań lub decyzji, umiejętność organizacji pracy, kierowania i sprawowania nadzoru, a także posiadane kwalifikacje i umiejętności wykorzystywane na zajmowanym stanowisku; natomiast w pkt 2 odnoszącym się do pozostałych stanowisk służbowych – prawidłowe wykonywanie obowiązków służbowych, w szczególności inicjatywę i samodzielność w realizacji zadań służbowych, terminowość i efektywność podejmowanych działań, posiadane kwalifikacje i umiejętności wykorzystywane na zajmowanym stanowisku, a także powierzenie nowych lub dodatkowych obowiązków służbowych lub wystąpienie innej istotnej zmiany warunków służby wymagającej zwiększenia zaangażowania funkcjonariusza w wykonywanie zadań służbowych.

Ponieważ przedmiotowa skarga kasacyjna oparta została wyłącznie na zarzutach odnoszących się do naruszenia prawa materialnego, oznacza to, że zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Okręgowy ustalił natomiast, że powódka została skutecznie przeniesiona z jednostki nadrzędnej (Okręgowego Inspektoratu) do jednostki podstawowej (aresztu śledczego) i wykonywała tam w istocie zupełnie odmienne od dotychczasowych czynności zawodowe. W Okręgowym Inspektoracie pełniła bowiem funkcję rzecznika prasowego Służby Więziennej. Wykonywała również szereg innych czynności, w tym o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Praca ta była pracą samodzielną, z reguły o charakterze nadzorczym i kontrolnym. Natomiast obniżenie przysługującego powódce dodatku nastąpiło w momencie skierowania jej do działu BHP, gdzie miała jedynie pomagać w pracy inspektorowi ds. BHP. Zadania te były niewątpliwie „mniejszego kalibru”, a praca powódki miała charakter pomocniczy, o niskim stopniu odpowiedzialności i wysiłku oraz o małej samodzielności.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w pełni uprawnione jest zatem przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, że w odniesieniu do powódki nastąpiła istotna zmiana przesłanek decydujących o ustaleniu wysokości należnego jej dodatku służbowego w rozumieniu § 5 ust. 1 w związku z § 4 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia. O ile bowiem przyznanie powódce na poprzednio zajmowanym przez nią stanowisku wysokiego dodatku służbowego było uzasadnione w szczególności powierzeniem jej

dotychczasowych obowiązków służbowych (rzecznika prasowego, które to stanowisko, choć nie jest stanowiskiem kierowniczym, to powszechnie uznaje się je za stanowisko funkcyjne) oraz wykonywaniem czynności nadzorczych i kontrolnych, wymagających bez wątpienia posiadania odpowiednich kwalifikacji i umiejętności, a także zwiększenia zaangażowania funkcjonariusza w wykonywanie zadań służbowych, o tyle zakres obowiązków wyznaczonych dla niej w komórce BHP na pewno nie uzasadniał przyznania tak wysokiego dodatku służbowego, skoro z realizacją tych obowiązków wiązało się wykonywanie wyłącznie czynności pomocniczych, o niskim stopniu odpowiedzialności i wysiłku oraz o małej samodzielności.

Nie ma także racji skarżąca, podnosząc, że ewentualne obniżenie należnego jej dodatku służbowego winno uwzględniać maksymalny limit tego obniżenia, wynoszący 50% w przypadku prawomocnego ukarania funkcjonariusza karą dyscyplinarną wydalenia ze służby. Przede wszystkim bowiem § 5 ust. 1 rozporządzenia odnoszący się do przypadków fakultatywnego obniżenia dodatku służbowego jest regulacją samodzielną i nie nawiązuje w żaden sposób do regulacji § 5 ust. 2. Nie przewiduje też żadnego „limitu” obniżenia dodatku, uzależniając decyzje w tym zakresie tylko od „zmiany lub ustania przesłanek, o których mowa w § 4 ust. 2”. Jest to zrozumiałe, jeśli zważyć, że (jak w ustalonym w niniejszej sprawie stanie faktycznym) nie tylko ustanie, ale nawet zmiana przesłanek ustalania wysokości dodatku może mieć bardzo istotny charakter. Ponadto, nie można zapominać, iż wspomniany § 5 ust. 2, zawierający obligatoryjną i ściśle określoną procentowo sankcję będącą konsekwencją nieprzydatności do służby, nieprzydatności na zajmowanym stanowisku albo niewywiązywania się przez funkcjonariusza z obowiązków służbowych, stwierdzonych w opiniach służbowych, a także prawomocnego ukarania funkcjonariusza karami dyscyplinarnymi, w ogóle nie nawiązuje do przesłanek ustalania wysokości dodatku wymienionych w § 4 ust. 2, co oznacza, że przesłanki obniżenia dodatku mają w tym przypadku wyłącznie „dyscyplinarny” charakter, natomiast w ogóle nie są oceniane przynajmniej funkcji funkcjonariusza decydujące o dotychczasowej wysokości przysługującego mu dodatku. Innymi słowy, taki funkcjonariusz traci prawo do określonej procentowo konkretnej części dodatku

służbowego nie dlatego, że doszło w odniesieniu do niego do zmiany lub ustania przesłanek, o których mowa w § 4 ust. 2, lecz że wystąpiła jedna z przesłanek enumeratywnie wymienionych w § 5 ust. 2 rozporządzenia, choćby przesłanki, o których mowa w § 4 ust. 2, nie ustały lub nie uległy jakiegokolwiek zmianie.

Całkowicie nietrafny jest zaś zarzut naruszenia § 4 ust. 2 rozporządzenia, które skarżąca wiąże z przyjęciem przez Sąd Okręgowy, że obniżenie dodatku służbowego przysługującego powódce było uzasadnione przeniesieniem jej do jednostki organizacyjnej niższego rzędu oraz zmianą w zakresie stopnia odpowiedzialności wykonywanej pracy i stopnia jej samodzielności. Wbrew temu zarzutowi, Sąd Okręgowy w żadnym razie nie przyjął bowiem, że obniżenie należnego powódce dodatku służbowego nastąpiło w efekcie przeniesienia jej do jednostki organizacyjnej niższego stopnia. Skonstatował jedynie, że do takiego przeniesienia doszło. Nie przyjął także, iż w okresie pełnienia służby w Okręgowym Inspektoracie zajmowała ona stanowisko kierownicze. Sąd ten ustalił natomiast, o czym była już mowa, a ustalenie to, z przyczyn wcześniej podniesionych, ma wiążący charakter dla Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym, że powódka, pełniąc służbę w Okręgowym Inspektoracie, zajmowała stanowisko samodzielne (rzecznika prasowego), a nadto wykonywała czynności mające z reguły charakter nadzorczy i kontrolny. Z kolei, w czasie pełnienia służby w areszcie śledczym zostały jej powierzone obowiązki jedynie o charakterze pomocniczym, o niskim stopniu odpowiedzialności i małej samodzielności.

Skarżąca błędnie przyjmuje również, że uznany za podstawę rozstrzygnięcia przez Sąd drugiej instancji § 4 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia nie zawiera takich przesłanek, które uzależniałyby wysokość dodatku służbowego od „stopnia odpowiedzialności wykonywanej pracy i stopnia jej samodzielności”. Czym innym są bowiem wymienione w tym przepisie „posiadane kwalifikacje i umiejętności wykorzystywane na zajmowanym stanowisku, a także powierzenie dodatkowych obowiązków służbowych lub wystąpienie innej istotnej zmiany warunków służby wymagającej zwiększenia zaangażowania funkcjonariusza w wykonywanie zadań służbowych”, jeśli nie przesłankami, które wystąpią wtedy, gdy z wykonywaniem obowiązków wiązać się będzie określony (wyższy) stopień odpowiedzialności i samodzielności, wynikający właśnie z powierzenia funkcjonariuszowi dodatkowych

obowiązków służbowych powodujących zmianę warunków służby wymagających od niego zwiększenia zaangażowania.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 99 k.p.c. w związku z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 6 pkt 5 w związku z § 12 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych ..., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

eb